

Van 1811 tot 1840 was de administratie van de sociëteit gevestigd in het zijkamer-tje van deze woning te Achlum. FOTO UIT HET GEDENKBOEK UIT 1961.

rend. Terruggaan in het brandende huis om nog iets naar buiten te brengen was onmogelijk, terwijl aan blussen helemaal niet viel te denken. De boerderij was een prooi van het hemelvuur geworden.

Bedelstaf

De trotse boer Reitsma zou, als de brand enkele jaren eerder had plaatsgevonden, tot de bedelstaf zijn veroordeeld. Maar hij had alles wat hij bezat verzekerd. Bij de Onderlinge Brand-Assurantie Sociëteit over de kantons Franeker, Bolsward en Dronrijp, welke in 1811 door Ulbe Piers Draisma te Achlum was gesticht.

Reitsma had zijn eigendommen hier laten inschrijven omdat de sociëteit de eerste en enige was die boerderijen wilde verzekeren. Andere maatschappijen hadden zulke bezwarende bepalingen in hun reglementen dat alleen een onderlinge bond van boeren uitkomst kon brengen. Draisma had dit denkbeeld in de daad omgezet, waardoor de voorloper der onderlinge assurantie maatschappijen in Friesland reeds in de jaren dertig een algemene bekendheid genoot, aldus het Gedenkboek dat bij het 125-jarig jubileum van „Achlum 1811” verscheen.

„De zon scheen over de blauwe horren in de gelaagkamer van Pieter Bollema en deed het glaswerk glanzen. De kraanjeskan stond pruttelend boven haar kooltje vuur, de koek lag op een porcelainen bord hoog opgetast, de goudse pijpen wachtten om ter hand te worden genomen.” Kortom, ‘de Franeker Herberghé’ was in gereedheid om de gecommiteerden van „Achlum” te ontvangen. En na ‘deliberatie’ werd besloten de schade aan de boerderij van Siebren Djurres Reitsma onder Allingawier te bepalen op f2613,37, welk bedrag over de deelhebbers zou worden omgeslagen. Reitsma’s toekomst als boer was verzekerd.

Het is weinigen gegeven met een denkbeeld te komen dat een wending betekent in het bestaan van velen. Ulbe Piers Draisma behoort tot deze selecte groep. Maar wie was deze jonge Achlumer, die aan de basis stond van een miljar-denconcern? Het tijdsgewricht waarin hij opgroeide was er een van diep ingrijpende, zeg maar gerust revolutionaire veranderingen. Napoleon had de Nederlanden ingelijfd bij zijn keizerrijk, en alles moest op Franse leest worden geschoeid. De burgerlijke stand werd opgezet, er kwam een verplichting tot sluiting van een wet-tig huwelijk naast het kerkelijke, de dienstplicht werd ingevoerd en de grietenijen werden na grenswij-ziging omgezet in kantons.

Voor Friese boeren was het een

slechte tijd. De prijs van boter kelderde, koffie, tabak en suiker waren onverkrijgbare weelde-artikelen en de prijzen van gewone levensmiddelen waren hoog. De voortdurende inkwartelingen van Franse soldaten verarmden de bevolking. Door de waardevermindering van vaste goederen konden de huurboeren hun pacht niet opbrengen.

Gedemoraliseerd

„t Was alsof de natie voor het merendeel gedemoraliseerd was, alsof alle politieke leven, alle hermening aan een groots verleden, alle begrip van volkswaarde uitgedoofd waren”, schreef de Friese geschiedschrijver Wopke Eekhoff.

In het volgende Gedenkboek, uitgegeven ter viering van het 150-jarig jubileum van de Onderlinge Assurantie-Maatschappij, „Achlum van 1811”, wordt Ulbe Piers Draisma „in dit droeve jaar van onzekerheid en dofte berusting enerzijds en van tyrannieke oorlogstoerusting anderzijds” neergezet als een eenvoudige boerenzoon van 26 jaar oud die opgroeide op de zatte Klein Luidum, de zuidelijkste boerderij van Franekeradeel.

Een schrandere jongeman die met open ogen door het leven ging, dat wel, maar toeh ook ie-

mand die maar zeer gebrekkig lager onderwijs had genoten. „Hij had gezien hoe zwaar een ramp de boer kon treffen, wanneer er in zijn huizinge vol licht ontvlambaar hooi en stro brand uitbrak. Hij had waarschtijnlijk ook gezien hoe er boeren uit zijn omgeving in die tijd van malaise en oorlogsschatting door branden tot armoede waren vervallen.”

„Zijn boerentrots moet zijn geraakt als hij zag hoe zo’n gedupeerde een vernederende bedeltocht moest maken langs bureu en streekgenoten of door de hand op te houden bij diaconie of landheer moest trachten uit een rokende puinhoop een nieuw bestaan op te bouwen.”

En hij had natuurlijk Prediker gelezen. „Twee zijn beter dan één, want zij hebben eene goede beloning van hunnen arbeid; want indien zij vallen, de één richt zijnen metgezel op; maar wee den éenen die gevallen is, want daar is geen tweede om hem te helpen.”

Ulbe Piers stelde in zijn omgeving onderlinge samenwerking voor om boeren te vrijwaren voor de gevolgen van schade door brand. Deze samenwerking moest het dorp Achlum ontstijgen, want hoe groter de eendracht, des te groter de macht. Maar het moest ook weer niet te groot. Men moest elkaar wel kennen.

Overredingskracht

De jonge Draisma had charisma en overredingskracht. Hij bezocht in de wijde omgeving vrienden en kennissen om vooral over verbeteringen in de werk- en leefomstandigheden van de mensen te spreken. Hij was door Franekeradeel al op 23-jarige leeftijd als boekhouder aangesteld bij de slating van de Achlumer Vaart. En hij had geld ingezameld om voor Friese boerenjens de napolleontische diensplicht af te kopen.

Vier boeren – uit Tzum, Schalsum en twee uit Achlum – vindt hij aanvankelijk bereid om zijn verzekeringsplan te helpen verwezenlijken. Ten huize van Anne Harings Ruurda in Franeker heeft op 4 juli 1811 de oprichting plaats van wat later in de volksmond kortweg „Achlum” zou heeten en nu bekend staat als Achmea. In de kantons Franeker, Bolsward en Dronrijp sluiten 39 boeren en eigenaren van bedrijfjes zich bij het initiatief van Draisma aan. Het verzekerd kapitaal bedraagt in 1811 ruim twee ton, in guldens, anderhalve eeuw later 626 miljoen en thans is dat bedrag, zoals ondergebracht bij moederconcern Eureko BV opgelopen tot bijna €60 miljard.

Ulbe Piers overleed in 1830 op 45-jarige leeftijd aan buikloop. Een jaar voor zijn dood had hij met dorpsgenoot Foppe de Vries, die

door zijn huwelijk met hem in famillierelatie was komen te staan, een dakpannenfabriek opgericht. Deze had ook de administratie van de assurantiemaatschappij van Ulbe Piers overgenomen. In 1827 had hij zijn naam gewijzigd in Draisma de Vries, kennelijk om zijn leermeester te eren.

De namen Draisma en Draisma de Vries zijn in Achlum begrippen gebleven. Maar de Conventie van Achlum, ter ere van het tweehonderdjarig bestaan van Achmea, zal het volgende week zaterdag zolder nazaten moeten doen: Ulbe Piers en zijn jongere broer Jan stierren kinderloos. Wat twee eeuwen later in het dorp nog aan de beide families herinnert, is een soort praalgrat bij de ingang van de hervormde kerk. En een plaque die „Achlum” plaatste in de buitenmuur van de kerk, ter gelegenheid van de herdenking van het honderdjarig bestaan en ter ere en nagedachtenis van Ulbe Piers Draisma.

Sociale cohesie

Diens geest leeft in het Achlum van nu voort, beamen Ruud Hendriks en Jan Oosterhaven, respectievelijk voorzitter van Dorpsbelang en voorzitter van dorpshuis De Singel. „Een leuk dorp met een grote sociale cohesie”, zegt ‘import’ Hendriks, die in Achlum terechtwam omdat zijn echtgenote werk vond in Harlingen. Zelf is hij schoolleider in Dronen. Zijn vrouw heeft inmiddels een praktijk aan huis. „Er is niets dat ons hier houdt, maar we zijn zo aan Achlum gehecht geraakt dat we hier blijven wonen.”

Oosterhaven is zelfstandig ondernemer en een echte Achlumer. Hij stond aan de basis van de bouw van het dorpshuis met feestzaal, gymzaal, peuterspeelzaal, café en vergaderruimten, dat geheel en al door vrijwilligers is gebouwd en in stand wordt gehouden. Ongeveer een derde deel van de ruim zeshonderd inwoners is betrokken bij het dagelijkse wel en wee van het dorp. „De inkomsten van het café en de feestavonden in het dorps-huis komen weer ten goede aan het hele dorp. Hetzelfde idee als dat van Ulbe Piers Draisma.”

Bill Clinton komt zaterdag naar de conventie. Over charisma gesproken. „Toen ik hoorde dat hij kwam, kreeg ik kippenvel”, zegt Oosterhavens echtgenote Agaath. ‘s Avonds treedt Rowwen Hèze voor de Achlumers op in de grote feesttent. Van Achmea is geen spoor meer te bekennen in het dorp. Maar ongetwijfeld zal de Limburgse band de Heilige Antoinius aanroepen. „Soms is het beter iets moois te verliezen, beter verliezen dan dat je ‘t nooit hebt gehad.”

Gedenksteen Achlum. FOTO JAN DE BOER